

Cynoglossum (Užanka)

čeleď: Boraginaceae

Roste v mírném až subtropickém pásu Asie, Afriky a Evropy jako dvouletka nebo trvalka. Zpravidla dorůstá výšky 30 - 90cm. Listy bývají ochlupené, ve spodní části řapíkaté, více bez. Plodem je tvrdka.

Potřebuje teplé místo, plné slunce a vápenitou půdu s vyšším obsahem živin. Po odkvětu je dobré rostlinu seříznout, aby stihla vykvést ještě jednou.

Množí dělením nebo semeny, které vyséváme při teplotě 10 - 16°C.

Cynoglossum aequinoctiale

Cynoglossum albidum

oblasti: Z Asie

Pochází ze západní Asie. Dorůstá výšky 20 - 35cm. Listy jsou laločnaté. Kvete fialovočervenými květy.

Cynoglossum alpestre

Cynoglossum alpinum

synonyma: C. montanum var. alpinum

Cynoglossum alticola

Cynoglossum amabile

synonyma: C. amabile f. leucanthum, C. amabile f. rubrum

oblasti: Arkansas, Havajské ostrovy, Massachusetts, New Hampshire, New York, Oklahoma, Portoriko, Wisconsin

Roste jako jednoletka nebo dvouletka. Dorůstá výšky 50cm. Listy jsou zelené a drsně ochlupené. Květenstvím je vijan, vlastní květy jsou světlemodré (i bílé nebo růžové). Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Blue Shower' - výška 60cm
- 'Firmament' - výška 40cm; květy modré, převislé

<div>Množí se semeny.</div>

Cynoglossum amplifolium

synonyma: *C. amplifolium* f. *macrocarpum*, *C. bequaertii*, *C. longepetiolatum*

Cynoglossum asperrimum

synonyma: *C. tosaense*, *Paracynoglossum asperrimum*

Cynoglossum australe

Cynoglossum austroafricanum

Cynoglossum baeticum

oblasti: Andalusie

Patří mezi trvalky. Dorůstá výšky 50cm. Přízemní listy jsou dlouhé 12cm, široké 2,2cm, lodyžní jsou dlouhé 6cm a široké 1cm. Květy mají kalich s laloky délky 5mm, šířky 2mm, koruna má trubku délky 1,5 - 2mm a průměr 6 - 8mm. Plodem je tvrdka délky 5,5 - 8 (i 9)mm a šířky 4,5 - 6,5 (i 7)mm.

Cynoglossum barbaricum

oblasti: Itálie

Patří mezi endemity Itálie.

Cynoglossum birkinshawii

Cynoglossum borbonicum

synonyma: *Echinospermum borbonicum*, *Echinospermum strigosum*

Cynoglossum boreale

Cynoglossum bottae

Cynoglossum capusii

synonyma: *C. tianschanicum*, *Paracaryum capusii*

oblasti: Kyrgyzstán

Cynoglossum castaneum

Cynoglossum castellanum

oblasti: Z Asie

Pochází ze západní Asie. Dorůstá výšky 10 - 30cm. Listy mají čárkovitý tvar a délku 7,5 - 12cm. Kvete fialovočervenými květy.

Cynoglossum celebicum

Cynoglossum cernuum

synonyma: C. discolor

Cynoglossum cheranganiense

Cynoglossum clandestinum

synonyma: C. fulvum

oblasti: Andalusie, Itálie

Dorůstá výšky 50cm. Přízemní listy jsou obkopinaté, dlouhé 12 (i 20)cm, široké 1,5 (i 3)cm, lodyžní jsou úzce obkopinaté, dlouhé 7cm a široké 1cm. Plodem je tvrdka délky 5 - 7mm a šířky 3,5 - 4,5mm.

Cynoglossum coeruleum

synonyma: C. afrocaeruleum, C. densifoliatum

Cynoglossum columnae

oblasti: Itálie

Cynoglossum creticum (Užanka krétská)

synonyma: C. amplexicaule, C. atlanticum, C. creticum var. doumerguei, C. molle, C. pallidiflorum, C. pictum, C. siculum, C. tomentosum

oblasti: Albánie, Alžírsko, Andalusie, Arménie, Baleáry, Bulharsko, Chorvatsko, Francie, Írán, Itálie, Izrael, Katalánsko, Korsika, Kréta, Krym, Kypr, Libanon, Makaronésie, Maroko, Moldávie, Portugalsko, Řecko, Rumunsko, Sardínie, Sicílie, Slovinsko, Sýrie, Švýcarsko, Tunisko, Turecko

Pochází ze středozeší. Patří mezi dvouletky. Dorůstá výšky 20 - 60 (i 90)cm. Lodyha se v horní části větví. Vytváří poměrně velké množství kopinatých chlupatých listů, přízemní jsou dlouhé 10cm, široké 2,5cm, lodyžní jsou kopinaté, dlouhé 7 (i 20)cm a široké 2 (i 4)cm. Kvete modrofialovými květy ve vijanech, tvoří je 5 korunních lístků, kalich má lalok délky 1cm, koruna má trubku délky 1 - 2 (i 2,5)mm a průměr 0,7 - 1 (i 1,2)cm. Plodem je tvrdka délky 6 - 7mm a šířky 4 - 4,5mm.

Vyhovují jí okraje silni, polí, atp.

Cynoglossum dioscoridis

synonyma: *C. elongatum*, *C. loreyi*, *C. maroccanum*, *C. moenchii*, *C. remotum*, *C. valentinum*, *C. xatarti*

oblasti: Katalánsko

Cynoglossum divaricatum

Cynoglossum furcatum

oblasti: Florida, Louisiana, Mississippi, Portoriko, Texas

Cynoglossum gansuense

Cynoglossum germanicum

synonyma: *C. germanicum* subsp. *pellucidum*, *C. germanicum* subsp. *rotundum*, *C. haenkei*, *C. pellucidum*, *C. sylvaticum*

oblasti: Katalánsko, Německo, Švýcarsko

Cynoglossum glabellum

Cynoglossum glochidiatum

oblasti: Afganistán, Bhútán, Kašmír, Kavkaz, Massachusetts, Nepál, Pákistán

Roste v Afganistánu, Kašmíru, Pakistánu, Nepálu a Bhútánu jako dvouletka. Dorůstá výšky do 70cm. Stonek a spodní větve jsou ochlupené. Přízemní listy jsou řapíkaté, obvejčité, na spodní straně žilnaté, spodní lodyžní listy jsou delší s kratším řapíkem a horní lodyžní jsou malé. Květenství tvoří květy s až 3mm stopkou, kališní laloky jsou podlouhlé, dlouhé 2mm, za plodu se mírně prodlužují, koruna je modrá až modrobílá a hrdlo ochlupené. Plodem je kolovitá až vejčitá tvrdka.

Cynoglossum graecum

oblasti: JV Evropa, Řecko

Pochází z jihovýchodu Evropy, zejména z Řecka. Dorůstá výšky 5 - 25cm. Listy mají oválný až čárkovitý tvar, délku 3 - 12cm. Kvete fialovými květy.

Vyhovují ji suchá kamenitá místa. Vyžaduje v zimě ochranu proti vlhkosti.

Množí se semeny.

Cynoglossum grande

synonyma: C. austinae, C. grande var. laeve, C. laeve

oblasti: Kalifornie, Oregon, Washington

Pochází ze západu Severní Ameriky. Na vzpřímeném stonku dorůstá výšky 30 - 90cm. Listy vyrůstají převážně u země. Mají éválný tvar dlouhý do 15cm. Kvete modrofialovými květy s 5ti okvětními lístky širokými 1 - 1,5cm a bílými tyčinkami. Plodem je oříšek.

Vyhovuje ji polostín.

Cynoglossum hanangense

Cynoglossum hedbergiorum

Cynoglossum hellwigii

Cynoglossum henricksonii

synonyma: C. erectum

Cynoglossum hintoniorum

synonyma: Hackelia hintoniorum

Cynoglossum hispidum

synonyma: C. enerve, Echinosperrum enerve

Cynoglossum holosericeum

oblasti: Z Asie

Pochází ze západní Asie. Dorůstá výšky 30 - 40cm. Listy mají laločnatý oválný tvar. Kvete fialovočervenými květy.

Vyhovuje ji polostín a vlhčí humózní zem.

Množí se semeny.

Cynoglossum hungaricum

Cynoglossum inyangense

Cynoglossum javanicum

synonyma: Echinosperrum javanicum

Cynoglossum kandavanensis

Cynoglossum karamojense

Cynoglossum krasniqii

Cynoglossum lanceolatum

synonyma: C. abyssinicum, C. canescens, C. formosanum, C. formosanum f. albiflorum, C. hirsutum, C. hispidum, C. lanceolatum f. albiflorum, C. micranthum, C. platyphyllum, C. racemosum, Echinosperrum paniculatum

oblasti: Afrika, Čína, Indie, Jemen, Kašmír, Malajsie, Myanmar (Barma), Nepál, Pákistán, Srí Lanka

Roste od Afriky po Čínu a Malajsii v podobě dvouletky nebo trvalky. Dorůstá výšky do 1,2m. Stonek je bohatě větvený a ochlupený. Přízemní listy jsou řapíkaté, kopinaté, oboustranně ochlupené, dlouhé 10 - 20cm, široké 2 - 4cm, spodní strana žilnatá, lodyžní listy jsou podobné, ale menší. Květenství je krátce stopkaté, prodlužující se na 3mm v době plodu, kališní laloky jsou hustě ochlupené, za plodu dlouhé do 2mm, koruna je bleděmodrá až téměř bílá s vejčitými zašpičatělými laloky a hrdlo je širší než delší. Plodem je kulatá tvrdka velikosti 2mm.

Cynoglossum leptostachyum

Cynoglossum limense

synonyma: C. decurrens, C. decurrens var. limense

Cynoglossum lithospermifolium

synonyma: C. cariense

oblasti: JV Evropa, Z Asie

Pochází z jihovýchodní Evropy a západní Asie.

Cynoglossum lowryanum

Cynoglossum macrocalycinum

Cynoglossum macrolimbe

Cynoglossum magellense

oblasti: Itálie

Patří mezi endemity Itálie.

Cynoglossum meeboldii

Cynoglossum microglochin

synonyma: *Anchusa petiolata*, *C. nervosum* var. *petiolatum*, *C. petiolatum*, *C. rupestre*

oblasti: Afganistán, Kašmír, Massachusetts, Pákistán

Roste v Afganistánu, Kašmíru a Pákistánu jako trvalka. Dorůstá výšky do 12cm. Stonek může být větvený a ochlupený. Přízemní listy jsou vejčité až podlouhlé, špičaté, oboustranně ochlupené, dlouhé 6 - 20cm, široké 15 - 10cm, báze je uťatá, mají až 20cm řapík, střední lodyžní listy jsou eliptické až široce kopinaté s řapíkem délky do 5cm, horní jsou zpravidla přisedlé a ochlupené. Květenstvím je vrcholové nebo úžlabní, bohaté až jednoduché, v době plodu dlouhé až 16cm s až 3mm stopkou, vlastní květy mají kalich ze 4/5 rozdělený na mírně vejčité laloky délky 3 - 4,5 (v době plodu až 6)mm, koruna je modrá až růžovofialovomodrá s laloky délky 3 - 4mm a hrdlo je dlouhé 1mm. Plodem je tvrdka délky 4 - 5mm.

Cynoglossum monophlebium

Cynoglossum montanum (Užanka uherská)

synonyma: *C. hungaricum*, *C. montanum* var. *asiaticum*, *C. parvifolium*, *C. rotatum*, *C. teheranicum*, *C. virens*, *C. virginicum*

oblasti: Česká republika, Írán, Itálie

Pochází z jižní a střední Evropy. Patří mezi dvojletky. Dorůstá výšky (30 -) 40 - 80 (i 90)cm. Listy mají kopinatý tvar, jsou z obou stran ochlupené, dlouhé 2 - 12cm. Kvete růžovými, později tmavěčervenými květy. Plodem je tvrdka se zanedbatelnou ploškou a s lemem z ostének. Patří mezi chráněné druhy C2.

Vyhovují ji kamenité stráně, křoviny, okraje cest a písčité půda.

Cynoglossum nebrodense

synonyma: *C. dioscoridis*

oblasti: Andalusie, Itálie

Dorůstá výšky 60cm. Přízemní listy jsou obkopinaté, dlouhé 12 (i 20)cm a široké 3cm, lodyžní jsou dlouhé 7 (i 11)cm a široké 2cm. Květy mají kalich s lalokem délky 3mm, šířky 1,5mm, trubku délky 2mm a průměru 4,5 - 6mm. Plodem je tvrdka délky 4 - 4,5mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- subsp. *lucanum* - endemita Itálie

- subsp. nebrodense
- var. pustulatum/C. pustulatum

Cynoglossum nervosum

oblasti: Himálaj

Roste v Himálaji jako krátkověká trvalka. Dorůstá výšky 60cm a téměř stejné šířky. Listy jsou kopinaté. Květenstvím je vijan a vlastní květy jsou modré.

Cynoglossum novaguineense

Cynoglossum obtusicalyx

Cynoglossum occidentale

synonyma: C. viride

oblasti: Kalifornie, Oregon

Pochází z Oregonu a severní Kalifornie, USA. Patří mezi trvalky. Dorůstá výšky až 50cm. Listy má chlupaté, dlouhé do 15cm, široké do 4cm. Plodem je oříšek.

Cynoglossum officinale (Užanka lékařská)

synonyma: C. foetens, C. rudérale, C. vulgare

oblasti: Alabama, Alberta, Arizona, Arkansas, Britská Kolumbie, Connecticut, Česká republika, Delaware, Georgia, Idaho, Illinois, Indiana, Iowa, Írán, Irsko, Itálie, Jižní Dakota, Jižní Karolína, Kalifornie, Kansas, Katalánsko, Kentucky, Kolorado, Maine, Manitoba, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Missouri, Montana, Nebraska, Německo, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New York, Nové Mexiko, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ohio, Ontario, Oregon, Pennsylvania, Polsko, Quebec, Rhode Island, Saskatchewan, Severní Dakota, Severní Karolína, Švýcarsko, Tennessee, Utah, Vermont, Virginie, Washington, Wisconsin, Wyoming, Západní Virginie

Pochází z Evropy a částečně Asie. Patří mezi jednoletky nebo dvouletky. Dorůstá výšky 0,3 - 0,6 (i 1)m. Listy jsou z obou stran jemně plstnaté, mají kopinatý tvar, směřují vzhůru, přízemní jsou řapíkaté a lodyžní přisedlé. Barva květů je červená nebo fialová. Plodem je tvrdka se hřbetní ploškou a lemem z ostének. Kořen se používá v lidovém léčitelství. Vydává nepříjemný zápach.

Vyhovují ji okraje cest, pastviny, náplavy, atp.

Cynoglossum paniculatum

synonyma: C. azocarti, C. paniculatum f. azocarti, C. paniculatum f. philippianum, C. paniculatum var. azocarti

Cynoglossum papuanum

Cynoglossum pringlei

synonyma: Oncaglossum pringlei

Cynoglossum reuteri

Cynoglossum reverchonii

Cynoglossum rochelia

Cynoglossum rotatum

Cynoglossum sabirens

Cynoglossum schlagintweitii

Cynoglossum schlumbergeri

Cynoglossum semnanicum

Cynoglossum seravschanicum

Cynoglossum spelaeum

synonyma: C. basuticum

Cynoglossum sphacioticum

oblasti: Kréta

Cynoglossum stamineum

Cynoglossum stewartii

Cynoglossum suaveolens

Cynoglossum tetraspis

Cynoglossum timorense

Cynoglossum trianaeum

Cynoglossum triste

Cynoglossum trollii

Cynoglossum tsaratananense

Cynoglossum ukaguruense

Cynoglossum vanense

Cynoglossum velebeticum

synonyma: C. officinale var. parvifolium, C. parvifolium, C. pustulatum subsp. parvifolium

Cynoglossum velebiticum

Cynoglossum virginianum

synonyma: C. amplexicaule, C. boreale, C. lucidum, C. virginianum subsp. boreale, C. virginianum var. boreale, C. virginicum

oblasti: Alabama, Alberta, Arkansas, Britská Kolumbie, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Jižní Dakota, Jižní Karolína, Kentucky, Louisiana, Maine, Manitoba, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Missouri, New Hampshire, New Jersey, New York, Newfoundland, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ohio, Oklahoma, Ontario, Pennsylvania, Quebec, Saskatchewan, Severní Dakota, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Vermont, Virginie, Wisconsin, Yukon, Západní Virginie

Cynoglossum viridiflorum

Cynoglossum wallichii

synonyma: C. denticulatum, C. edgeworthii, C. membranaceum

Cynoglossum wildii

Cynoglossum x hybridum

synonyma: C. x album, C. x bicolor

Cynoglossum x modorense

Cynoglossum yemenense

Cynoglossum zeylanicum

synonyma: *Anchusa zeylanica*, *C. coeruleum*, *C. furcatum*, *C. furcatum* f. *albiflorum*, *C. furcatum* var. *villosulum*, *C. heynei*, *C. ovatum*, *C. villosulum*, *C. zeylanicum*, *C. zeylanicum* f. *albiflorum*, *Echinospermum zeylanicum*

Další informace:

<http://botanika.wendys.cz/cherbar/heslo.php?714>

<http://botanika.wendys.cz/kytky/K333.php>

<http://botany.cz/cs/cynoglossum-officinale/>

<http://bylinky.atlasrostlin.cz/uzanka-lekarska>

<http://www.kadel.cz/flora/s/kvResult.asp-C=BORAGINACEAE&Rod=Cynoglossum.htm>

<http://www.kvetenacr.cz/detail.asp?IDdetail=513>

<https://www.rostliny.net/>